ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

28. dubna 2005 *

Ve věci C-104/03,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě Protokolu ze dne 3. června 1971 o výkladu Úmluvy o soudní příslušnosti a o výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech Soudním dvorem, podaná rozhodnutím Gerechtshof te Amsterdam (Nizozemsko) ze dne 12. prosince 2002, došlým Soudním dvoru dne 6. března 2003, v řízení

St. Paul Dairy Industries NV

proti

Unibel Exser BVBA

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení P. Jann (zpravodaj), předseda senátu, N. Colneric, J. N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič a E. Levits, soudci,

generální advokát: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
vedoucí soudní kanceláře: M.-F. Contet, vrchní rada,

* Jednací jazyk: nizozemština.

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 14. července 2004,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za St. Paul Dairy Industries NV R. M. A. Lensenem, advocaat,

— za Unibel Exser BVBA I. P. de Grootem, advocaat,

— za německou vládu R. Wagnerem, jako zmocněncem,

— za vládu Spojeného království K. Manjim, jako zmocněncem, ve spolupráci s T. Wardem, barrister,

— za Komisi Evropských společenství E. Manhaevem a A.-M. Rouchaud-Joët jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 9. září 2004,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 24 Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a o výkonu rozhodnutí v občanských

a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění Úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Úř. věst. L 304, s. 1 a – změněný text – s. 77), Úmluvy ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky (Úř. věst. L 388, s. 1), Úmluvy o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky (Úř. věst. L 285, s. 1) a Úmluvy ze dne 29. listopadu 1996 o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království (Úř. věst. 1997 C 15, s. 1, dále jen „úmluva").

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi St. Paul Diary Industries (dále jen „St. Paul Diary") a Unibel Exser BVBA (dále jen „Unibel"), majícími sídlo v Belgii ohledně výslechu svědka s bydlištěm v Nizozemsku.

Právní rámec

Úmluva

3 Článek 24 úmluvy stanoví:

„Návrh na předběžná opatření včetně zajišťovacích [Návrh na předběžná nebo zajišťovací opatření], stanovených právem smluvního státu, může být podán u soudů tohoto státu, i když pro [k] rozhodnutí ve věci samé je podle této úmluvy dána pravomoc soudů jiného smluvního státu [je podle této úmluvy příslušný soud jiného smluvního státu]."

Vnitrostátní právo

4 Článek 186 odst. 1 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (nizozemský občanský soudní řád, dále jen „CPCN"), stanoví, že v případech, kdy zákon připouští důkaz výslechem svědka, předběžný výslech může být nařízen na návrh zúčastněné osoby před tím, než je věc zahájena.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

5 Usnesením ze dne 23. dubna 2002 Rechtbank te Haarlem (Nizozemsko) nařídil na základě návrhu Unibel předběžný výslech svědka s bydlištěm v Nizozemsku.

6 St. Paul Diary podala proti tomuto usnesení odvolání k Gerechtshof te Amsterdam uplatňujíc, že nizozemský soud není příslušný k rozhodnutí o návrhu podanému Unibel.

7 Pokud jde o spor ve věci samé mezi Unibel a St. Paul Diary, předkládací usnesení uvádí, že je nesporné, že oba účastníci řízení mají sídlo v Belgii, že právní vztah ve věci v původním řízení se řídí belgickým právem, že soudem příslušným k rozhodnutí je belgický soud a že v Belgii nebo v Nizozemsku nebyla podána žádná žaloba mající stejný předmět.

8 Za těchto okolností se Gerechtshof te Amsterdam rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Spadá ‚výslech svědků před zahájením věci' prováděný podle článku 186 a následujících [CPCN] do rozsahu působnosti Bruselské úmluvy, jestliže je v souladu s výše uvedenými články cílem tohoto řízení umožnit, aby se svědectví mohla uskutečnit co nejdříve po sporných skutečnostech, a zabránit zániku důkazů, ale též a zejména, aby bylo všem osobám zúčastněným v řízení následně zahájeném před občanskoprávním soudem – tedy těm, kdo uvažují o zahájení řízení nebo očekávají, že takové řízení bude zahájeno proti nim, nebo dále třetím osobám, kterých se řízení dotýká jiným způsobem – umožněno získat předběžná vysvětlení týkající se skutečností (o kterých dosud nemusely mít přesné povědomí), aby mohly lépe vyhodnotit svou situaci zejména ohledně toho, proti komu má být řízení zahájeno?

2) V případě kladné odpovědi, jedná se o opatření ve smyslu článku 24 Bruselské úmluvy?"

K předběžným otázkám

9 Podstatou otázek položených předkládajícím soudem, které je třeba zkoumat společně, je, zda návrh směřující k nařízení výslechu svědka před zahájením řízení ve věci s cílem umožnit navrhovateli vyhodnotit vhodnost případné žaloby spadá do rozsahu působnosti úmluvy, jakožto předběžné nebo zajišťovací opatření ve smyslu článku 24 posledně uvedené úmluvy.

10 Úvodem je třeba připomenout, že článku 24 úmluvy se lze dovolávat za účelem získání předběžných nebo zajišťovacích opatření pouze v oblastech spadajících do věcné působnosti úmluvy tak, jak je definována v jejím článku 1 (rozsudky ze dne 27. března 1979, De Cavel, 143/78, Recueil, s. 1055, bod 9, ze dne 31. března 1982, C. H. W., 25/81, Recueil, s. 1189, bod 12, a ze dne 17. listopadu 1998, Van Uden, C-391/95, Recueil, s. I-7091, bod 30). Předkládajícímu soudu tak přísluší ověřit, zda je tomu tak ve věci v původním řízení.

11 Článek 24 úmluvy opravňuje soud smluvního státu, aby rozhodl o návrhu na předběžné nebo zajišťovací opatření, i když není příslušný k rozhodnutí ve věci samé. Toto ustanovení tak stanoví výjimku z režimu příslušnosti stanoveného úmluvou, a musí tedy být vykládáno restriktivně.

12 Odlišná příslušnost stanovená článkem 24 úmluvy má za cíl zabránit tomu, aby účastníkům řízení vznikla újma vyplývající z délky lhůt inherentních jakémukoli mezinárodnímu řízení.

13 V souladu s tímto účelem je namístě „předběžnými nebo zajišťovacími opatřeními" ve smyslu článku 24 úmluvy, rozumět opatření, která jsou v oblastech spadajících do rozsahu působnosti úmluvy určena k zachování faktické nebo právní situace za účelem ochrany práv, jejichž uznání je ostatně požadováno po soudu rozhodujícím ve věci samé (rozsudky ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler, C-261/90, Recueil, s. I-2149, bod 34, a Van Uden, uvedený výše bod 37).

14 Nařízení takových opatření vyžaduje na straně soudu vedle obzvláštní opatrnosti důkladnou znalost konkrétních okolností, za kterých má opatření působit své účinky. Obecně musí podřídit své povolení všem podmínkám, které zaručují předběžnou nebo zajišťovací povahu opatření, které nařizuje (rozsudek ze dne 21. května 1980, Denialuer, 125/79, Recueil, s. 1553, bod 15, a Van Uden uvedený výše, bod 38).

15 Ve věci v původním řízení má navrhované opatření, tedy výslech svědka s bydlištěm na území smluvního státu soudem téhož smluvního státu, za cíl prokázat skutečnosti, na kterých může záviset řešení budoucího sporu, pro který je příslušný soud jiného smluvního státu.

16 Z předkládacího usnesení vyplývá, že toto opatření, jehož nařízení nepodléhá, podle práva dotčeného smluvního státu žádné zvláštní podmínce, má za cíl umožnit navrhovateli, aby vyhodnotil vhodnost případné žaloby, určil základ takové žaloby a posoudil relevanci žalobních důvodů, kterých by se v tomto rámci mohl dovolávat.

17 Při neexistenci jiného odůvodnění, nežli je zájem navrhovatele na posouzení vhodnosti řízení ve věci samé, je nutné konstatovat, že opatření navrhované v původním řízení neodpovídá účelu článku 24 úmluvy, jak byl připomenut v bodech 12 a 13 tohoto rozsudku.

18 V tomto ohledu je třeba uvést, že nařízení takového opatření by snadno mohlo být ve fázi vyšetřování použito pro obcházení pravidel o příslušnosti uvedených v článku 2 a článcích 5 až 18 úmluvy.

19 Zásada právní jistoty, která představuje jeden z cílů úmluvy, přitom výslovně vyžaduje, aby taková pravidla o příslušnosti, která se odchylují od obecné zásady úmluvy uvedené v jejím článku 2, jakými jsou pravidla uvedená v jejím článku 24, byla vykládána způsobem, který umožňuje běžně informovanému žalovanému přiměřeně předvídat, u kterého soudu jiného, než je soud jeho bydliště, bude muset bránit své zájmy v rámci soudního řízení (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 28. září 1999, GIE Groupe Concorde a další, 440/97, Recueil, s. I-6307, body 23 a 24, ze dne 19. února 2002, Besix, C-256/00, Recueil, s. I-1699, bod 24, a ze dne 1. března 2005, Owusu, C-281/03, Recueil, s. I-1383, body 38 až 40).

20 Nařízení takového opatření, jako je dotčené opatření v původním řízení, by rovněž mohlo vést ke vzniku příslušnosti více soudů pro týž právní vztah, což je v rozporu s cíli úmluvy (rozsudek ze dne 20. března 1997, Farrell, C-295/95, Recueil, s. I-1683, bod 13).

21 Pokud jsou takové následky, jako jsou následky popsané v bodech 18 a 20 tohoto rozsudku, inherentní použití článku 24 úmluvy, mohou být odůvodněné pouze tehdy, odpovídá-li navrhované opatření účelu uvedeného článku.

22 Jak již bylo konstatováno v bodu 17 tohoto rozsudku, ve věci v původním řízení tomu tak není.

23 Ve zbývající části by mohl být návrh na výslech svědka za okolností, jakými jsou okolnosti věci v původním řízení, použit jako prostředek k obejití pravidel upravujících za stejných záruk a se stejnými účinky pro všechny procesní subjekty předání a projednání návrhů podaných soudem členského státu a směřujících k provedení vyšetřovacího aktu v jiném členském státu [viz nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech (Úř. věst. L 174, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 145)].

24 Tyto úvahy postačují k tomu, aby bylo vyloučeno, že opatření, jehož cílem je umožnit navrhovateli posoudit možnosti nebo rizika případného procesu, může být kvalifikováno jako předběžné nebo zajišťovací opatření ve smyslu článku 24 úmluvy.

25 Je tedy namístě odpovědět na položené otázky tak, že článek 24 úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že pod pojem „předběžná nebo zajišťovací opatření" nespadá opatření nařizující výslech svědka s cílem umožnit navrhovateli, aby vyhodnotil vhodnost případné žaloby, určil základ takové žaloby a posoudil relevanci žalobních důvodů, kterých by se v tomto rámci mohl dovolávat.

K nákladům řízení

26 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 24 Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a o výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění Úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, Úmluvy ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky, Úmluvy o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky a Úmluvy ze dne 29. listopadu 1996 o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království, musí být vykládán v tom smyslu, že pod pojem „předběžná nebo zajišťovací opatření" nespadá opatření nařizující výslech svědka s cílem umožnit navrhovateli, aby vyhodnotil vhodnost případné žaloby, určil základ takové žaloby a posoudil relevanci žalobních důvodů, kterých by se v tomto rámci mohl dovolávat.

Podpisy.